

Тетяна ПИСЬМЕННА

Тернопільський національний економічний університет

РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

В умовах глобалізації економіки, демократизації та формування інформаційного суспільства, поглиблення міжнародного співробітництва національна система освіти потребує перспективних якісних змін. Тому у пріоритетах освітньої державної політики повинні знайти місце заходи, пов'язані з адаптацією сфери освіти до соціально зорієнтованої ринкової економіки, її інтеграцією у європейський і світовий освітній простір. Отож, потреба у подальшому удосконаленні системи освіти в Україні обґрунтовує актуальність і необхідність проведення науково-теоретичних досліджень з цієї проблематики. Наукові ідеї матимуть цінність у тому разі, коли розкриють значення освітньої сфери у розвитку національної економіки.

У багатьох країнах, які в економічному, соціальному, політичному розвитку досягли високого рівня, освіта вважається пріоритетною сферою діяльності. Не потребує аргументованого підтвердження теза, що “сформований в освітній сфері людський капітал забезпечує зростання продуктивності праці, підвищення ефективності виробництва і, як результат, розвиток економіки держави в цілому”. Варто продовжити, що якісний освітній рівень робочої сили є визначальним чинником не лише економічного прогресу, зміцнення національної безпеки, забезпечення цивілізованості суспільства, а й зниження соціальної нерівності, бідності, безробіття.

Сфера освіти протягом останніх кількох років справедливо займає позицію пріоритетної у внутрішній політиці України. З метою виведення освітньої сфери з кризового стану було розроблено науково обґрунтовану концепцію її розвитку, яка послужила основою для здійснення послідовної і виваженої політики реформування освіти в нашій державі. Так, вимагали негайного вирішення і були успішно розв'язані освітні проблеми, пов'язані з відновленням престижу праці вчителя, демократизацією освітнього процесу, фінансуванням установ

освіти, соціальним захистом педагога, підвищенням якості і доступності вищої освіти, зміцненням матеріально-технічної бази навчальних закладів та ін.

В умовах глобалізації суспільного розвитку відбувається зближення освітніх систем розвинутих країн Західної Європи, яке передбачає їх функціонування відповідно до вимог національних законодавств з одночасним дотриманням ними спільно прийнятих міждержавних угод і рішень. Успішне втілення інтеграційних заходів на практиці має на меті надати студентам право вільного вибору місця і програми навчання, полегшити працевлаштування випускників ВНЗ на європейському ринку праці. Україна не може бути осторонь цих процесів, бо прагне посідати гідне місце у світовому співтоваристві. Інтеграція вітчизняної вищої школи у європейський освітній простір не можлива без попереднього вивчення практичного досвіду освітніх реформ розвинутих, демократичних, правових країн, ґрунтовного порівняльного аналізу української системи освіти й науки з європейською. У провідних країнах світу освіту цінують, бо вважають її “ключовою інвестиційною галуззю духовного виробництва” та запевняють, що саме їй слід завдячувати вчасним, швидким і успішним виходом з економічної кризи.

Входження України в європейський освітній простір розпочалось у травні 2005 року. Офіційно про утворення європейського простору вищої освіти було проголошено у червні 1999 р. в місті Болоньї (Італія) на представницькій нараді 29 міністрів освіти європейських країн. Підписанням відповідної угоди було започатковано здійснення структурних реформ і змін у національних освітніх системах, перехід вищої освіти на європейські стандарти.

ВНЗ як суспільний інститут одночасно функціонує на ринку освітніх послуг, бо виробляє і пропонує їх абітурієнтам, і на ринку праці, де якість освітніх послуг через знання, уміння і навички випускників-фахівців оцінюють роботодавці. В умовах інтеграційних процесів сучасний ВНЗ зобов'язаний бути конкурентоспроможним, тобто здатним у повній мірі задовольняти потреби споживачів на ринку освітніх послуг та попит роботодавців на робочу силу.

Проблема автономізації ВНЗ ще кілька років тому вважалась доволі актуальною, а в її успішному вирішенні вбачали виведення вищої освіти з перманентного кризового стану. Сьогодні ж вищий заклад освіти можна вважати автономним по тій причині, що можливості фінансування його діяльності законодавчо не обмежені. Так, у структурі джерел фінансування ВНЗ мають місце: кошти державного та місцевих бюджетів; плата за навчання фізичних і юридичних осіб; кошти від надання установами освіти платних освітніх та інших послуг; кредитні ресурси на розвиток навчальних закладів і здобуття освіти та інші. Багатоканальне фінансування ВНЗ розширює доступ громадян до освіти, зменшує навантаження на державний бюджет.

Поряд з тими джерелами фінансування навчальних закладів, які мають періодичний, разовий характер, держава є постійним інвестором освіти (див. рис. 1).

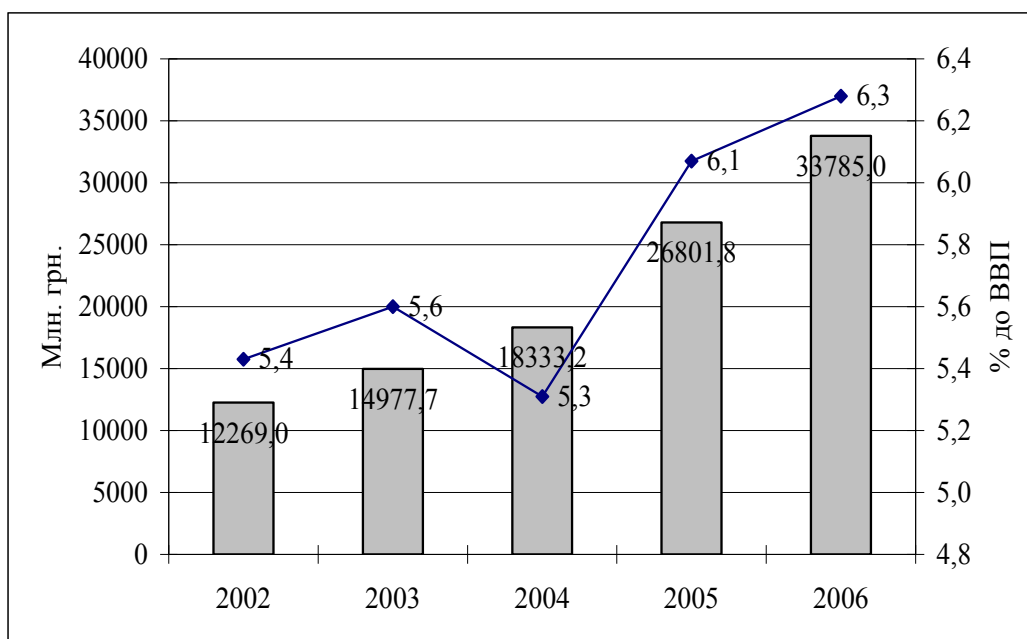

Рис. 1. Фінансування розвитку сфери освіти в 2002-2006 рр.

Примітка: Побудовано автором на основі [1, 29, 50-51].

Так, у 2002 р. видатки зведеного бюджету на освіту становили 5,43%, у 2003 р. – 5,6%, у 2004 р. – 5,31%, у 2005 р. – 6,07%, у 2006 р. – 6,28% від ВВП. Щорічне збільшення бюджетних видатків на освіту свідчить про спрямування

державної політики у напрямку подальшого вдосконалення освітньої сфери, розуміння важливості її входження у європейський і світовий освітній простір.

Для країн, які прагнуть досягти високого рівня економічного і суспільного розвитку, альтернатив входженню у європейський освітній і науковий простір немає. Важливо сказати, що процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи і зміцнення взаємозв'язків між ними попередньо було визначено як добровільний, багатоваріантний, гнучкий, відкритий, поступовий. Якщо наша держава взяла на себе зобов'язання активно діяти у цьому напрямку, то до 2010 року українські стандарти вищої школи будуть уніфіковані з європейськими.

Список використаних джерел:

1. Статистичний щорічник України за 2006 рік / За ред. Осауленка О. Г. – К.: Вид-во „Консультант”, 2007. – 551с.